

TAGHRIF DWAR XI

FRATELLANZI

LI KELLNA F'DAWN IL-GZEJZER

Lorenzo Zahra

Fil-gzejzer taghna ghandna diversi fratellanzi, whud fil-parroċċi u oħrajn marbutin ma' xi knejjes. Dawn il-fratellanzi huma ghaqdiet, ġeneralment tal-lajċi sekulari, li jitwaqqfu dejjem bl-approvazzjoni tal-Knisja. Jissejhu Fratellanzi, Konfraternijiet, Kongregazzjonijiet, u wkoll Sodalitajiet. Ikollhom mod ta' tmexxija magħruf bhala Statut jew Regoli, u fostna jissemmew fl-ewwel Sinodu li fih ghandna tagħrif dwar tiġdid fis-sena 1591 (*Costit. Synodale Ecc Meli 1610, paġna 85.*)

Jingħad li ghaqdiet simili diġa kienu jeżistu qabel il-Konċilju ta' Trentu, li kien ta' bidu biex jirregula diversi suġġetti tal-Knisja.

1. Kull fratellanza hija ghaqda ta' lajċi li jissieħbu fil-hidma tal-Knisja bl-ubbidjenza lejha l-Ordinarju. Kienu l-Kappillani li jressqu t-talbiet biex jiġi approvat is-servizz tagħhom fil-parroċċi. L-Isqof japprova b'digriet, u wara jsir statut li fuqu titmexxa l-fratellanza bhala organizzazzjoni. Naturalment jintgħazlu persuni għat-tmexxija, li jkollhom l-approvazzjoni solita.

2. Ġeneralment fratellanza jkollha s-superjur tagħha imsejjaħ **Rettur** jew **Governatur**. Dan ikollu żewġ assistenti msejhin il-Prim u s-Sekond Assistent. Fit-tmexxija jinhatru wkoll xi **Konsulturi**, kif ukoll **Prokuraturi** għal ċerti taqsimiet. Il-**Prokuratur Ġenerali** jkun qisu l-kaxxier tal-lum, imma l-prokuraturi l-oħra jkollhom il-kura, ngħidu aħna, tal-artal, tal-oqbra, jew tal-menswalita' – li hi l-hlas ta' kull sena jew ta' darba biss. Id-dhul kien iservi biex jithallsu spejjeż ta'

talb, funerali u midfna, u ta' ċerti obbligi.

3. Il-mard u l-mewt ta' kull imsieheb dari kienu jithabbru b'qanpiena fit-toroq biex il-fratelli jingabru jitolbu għalih u jiehdu sehem fil-vjattu u fil-funeral tiegħu. Kien jindifen fl-oqbra tal-fratelli, li dari kienu fil-knejjes, imma llum jinsabu fiċ-ċimiterji. Dari, d-dfin tal-epidemji biss kien isir barra l-knisja, u f'ċimiterji li konna nsejnhom "tal-Infetti". Kull fratellanzi kien ikollha l-oqbra fil-knisja, imma meta l-gzejzer tagħna ġew taħt il-hakma Ingliża, l-gvern kien bena ċimiterju ġenerali u ordna li ma jibqax isir dfin fil-knejjes – u dan għall-harsien tas-saħha.

4. Kull fratellanza kienet tingħata l-kura ta' xi artal, li xi whud minnhom ġew imkabbra u mzejna bhala kappella ntiera; u mhux hekk biss – il-fratellanza kienet tiehu hsieb ċerti celebrazzjonijiet.

ORATORJU

5. Maż-żmien xi Fratellanzi hasbu biex ikollhom post fejn jagħmlu l-laqqhat tagħhom, għalhekk bnew "oratorji". F'dawn kienu mhux biss jagħmlu l-laqqhat amministrattivi tagħhom, imma wkoll laqqhat ta' talb, quddies, u whud kienu jingabru f'komunita' jagħmlu l-uffiċċjatura u tant devozzjonijiet oħra. Għad ghandna oratorji tassew sbieħ fil-qasam arkitettoniku u artistiku li huma frott ta' dawn il-fratellanzi. Whud minnhom huma magħrufa għall-opri tal-arti li fihom. Nista' hawn insemmi dawk tal-Belt – tas-Sagrament ta' Partu Salvu; dak tal-Karita' fil-knisja ta' San Pawl; tal-Onorati f'tal-Giżwiti. Hemm oħrajn fit-tlett ibliet tal-Kottonera, u wkoll f'xi rhula. Nistgħu bla dubju nistqarru li kienu dawn il-fratellanzi li għammru b'tant opri l-knejjes tagħna.

6. L-ilbies li jgħibu l-fratelli llum jikkonsisti minn konfratija bajda, biċ-ċinglu, bil-kuruna tar-Rużarju mdendla, b'muzzetta, u bil-barnuż fuq rashom. Il-fratellanzi kienu jingħataw permess għal dan l-ilbies mill-Kancellarja tal-Kurja, u ġeneralment ikollhom kuluri distinti fil-muzzetta. Kienu jgħibu midalja fuq is-sider, u dik tar-Rettur tkun

speċjali. Kien hemm fratellanzi, bhal dik imsejjaħ "tal-Onorati", li proprjament hija fratellanza ta' Santa Marija Assunta, li kienu b'ilbies sekulari biss. Eċċezzjoni kienu l-fratellanzi tal-*Via Sagra* marbuta ma' dik barranija, li flok kunfratija kienu jilbsu suttana hamra. Il-fratelli tar-Rużarju tal-Belt kienu l-unika fratellanza li jilbsu kappell fuq il-barnus.

7. Billi xi fratelli u qraba tal-fratelli kienu jhallu obbligi ta' talb jew għajnuna oħra f'idejn il-fratellanza, din kienet tara li twettaq dawn l-obbligi taħt it-treġġija tal-Knisja, li kienet trid li l-obbligi jitwettqu skont ir-rieda tal-fundaturi. Kienu jiġu appuntati prokuri għal dan il-ghan, u l-Knisja kienet tirregola bir-reqqa t-tmexxija tagħhom, u minn żmien għal żmien kienet teżamina l-hidma individwali ta' kull legat imħolli.

GHAQDIET TAS-SNAJJA'

8. Xi fratellanzi kellhom il-karattru ta' ghaqdiet ta' nies tas-snajja miġbura flimkien fi hdan il-Knisja. Kien hemm żmien meta l-Universita' tal-Ġurati Maltin kienet tinqeda b'dawn il-fratellanzi għat-tmexxija tal-istess sengħa. Ġie li kunsillieri tal-fratellanzi marru Sqallija dwar ix-xogħol tas-sengħa tagħhom. Hekk, ngħidu aħna, kien hemm żmien meta fratellanza kienet tagħti liċenzji għal din il-hidma. Biex insemmu xi fratellanzi tas-sengħa – dawk ta' **San Mikiel** kienu x'aktarx tan-negozzjanti u tal-hwienet; insibu minnhom fil-Belt fl-1695, u fir-Rabat u f'Hal Qormi fl-1739. Dawk ta' **San Omobono** kienu għall-hajjata u l-bejgiegħa tal-hwejjeġ; din il-fratellanza nsibuha l-Belt mill-1783. Il-Belt hemm ukoll dik ta' **San Krispin** u **Krispinjanu**, li kienet għall-iskrapan. L-argjentiera kienu fil-Fratellanza ta' **Santa Liena**. Il-haddieda kellhom lil **Sant'Eloi**; it-tobba l-fratellanza ta' **San Gosma** u **Damjan** fil-Belt u fil-Birgu, u ta' **Santa Katerina** kienet għall-kurdara – din kienet tinsab il-Birgu sa mill-1643. Il-mastrudaxxi – il-**Guzeppini** – kellhom wahda mill-eqdem fratellanzi li biż-żmien xterdet ma' diversi parroċċi. Hekk insibuha f'Hal Attard fl-1746, Birkirkara fl-1884, Hal Gharghur fl-1751, Hal Ghaxaq fl-1750, il-

IL-KAPOĊĊ jew BARNUZA

IL-MUZZETTA: Il-lewn taghha jkun skont ma jkun hareġ id-digriet tat-twaqqif tal-fratellanza mahruġ mill-Kurja.

IĊ-ĊINGLU (habel ma' qaddu)

Kuruna tar-Rużarju mdendla maċ-ċinglu.

IL-KUNFRATIJA

F'idu jzomm torċa, xemgħa, lanterna/fanal skont id-drawwa fil-parroċċa.

Ikollhom ukoll midalja fuq is-sider, u dik tar-Rettur tkun speċjali.

Kalkara fl-1878, il-Mellieħa fl-1907, l-Msida fl-1895, il-Mosta 1673, in-Naxxar fl-1866, Hal Qormi fl-1848, ir-Rabat fl-1508, San Ġiljan fl-1918, is-Siġġiewi fl-1745, il-Belt Valletta fl-1669, u Haż-Żebbuġ fl-1738. Dawn il-fratellanzi nistgħu nghidu welldu l-Unions ta' zmienna.

9. Kull fratellanza jkollha l-Istatut taghha li jkun approvat mill-Isqof tad-Djoċeżi. Il-fratellanza l-ewwel tagħti l-istatut taghha lill-Kappillan u dan, wara li jkun eżaminat, iressqu l-Kurja għas-soltu skrutinju u fl-aħħar jitressaq għall-approvazzjoni tal-Isqof. L-ewwel statuti li ltaqjt magħhom fl-arkivji tal-Kurja kienu dawk tal-Fratellanza ta' San Ġużepp fil-knisja tal-Madonna tal-Karmnu l-Belt fl-1668¹², dak tal-Fratellanza tal-Agunija f'Haż-Żabbar 1669¹³, u dak tas-sodalità tal-qassisin tal-Isla 1669¹⁴. Kull statut tul is-sinjir isir fih xi tibdil li dejjem isir bl-approvazzjoni tal-Kurja.

Il-laqgħat tal-fratelli kienu jsiru skont l-istatut tal-fratellanza. Il-laqgħat kienu jissejhu mir-rettur, waqt li s-segretarju kien jiehu hsieb javża. Xi drabi dawn il-laqgħat kienu jkunu għall-uffiċċjatura biss, u drabi oħra jkunu laqgħat ġenerali. Il-"Konsulti"

jkunu miftuha bit-talb immexxi mid-direttur spiritwali, u għalhekk fuq il-mejda jew il-katedra uffiċċjali jkun hemm Kurċifiss u żewġ xemgħat. It-talb jitmexxa mid-direttur spiritwali, li jkun jew il-Kappillan jew delegat tiegħu. Jippressiedi r-Rettur, u b'qanpiena fidu jagħti s-sinjir meħtieġa, dejjem skont l-istatut.

10. Kull fratellanza jkollha l-arkivju taghha, fejn jinżammu d-dokumenti kollha. Xi fratellanzi għad għandhom arkivji qodma tassew, li jhażżnu fihom bosta dokumenti ta' importanza storika. Uħud kienu jinżammu b'għaqal u b'sengħa. Dawn id-dokumenti dejjem jitressqu l-Kurja għand il-Kanċillier biex ikunu eżaminati mill-uffiċċjali tal-Knisja u fl-aħħar jingħataw il-*Quittanza*, jiġifieri digriet mill-Isqof dwar il-korrettezza tax-xogħol eżaminat.

L-EQDEM FRATELLANZI

11. Monsinjur Vincent Borg jgħid li diġa fis-seklu X (għaxra) kienu jeżistu xi fratellanzi¹⁵. Fil-Birgu, fuq il-bieb tal-Oratorju tal-Fratellanza ta' San Ġużepp, hemm miktub li din twaqqfet fl-1103. Fil-Kastell Sant'Anġlu kien hemm fratellanza tal-Madonna fl-1445, imlaqqma

"taċ-Ċerawola" (Kandlora) li żmien wara kienet ittiehdet il-Birgu, fil-knisja tal-Lunzjata¹⁶. Fl-istess żmien kien hemm fratellanza tal-Madonna ġewwa H'Attard¹⁷ L-Isqof Cubelles waqqaf dik Marjana f'H'Attard¹⁸ (Marian Devotions in Maltese Islands of St. Paul, pg 7)

12. Meta Mons. Duzzina għamel żjara pastorali f'Malta fl-1575 introduċa l-fratellanza tas-Sagrament f'diversi parroċċi. Fir-Rabat, Mons Duzzina sab żewġ fratellanzi antiki: dik ta' San Ġużepp u oħra ta' San Mark, u riedhom jingħaqdu fi Fratellanza tas-Sagrament. Dawn il-fratellanzi kienu jieħdu hsieb l-artal maġġur tal-knisja, u kienu wkoll daħhlu d-devozzjoni tal-erbghin siegħa adorazzjoni f'hafna parroċċi. Il-fratelli kienu jieħdu sehem f'kull tielet Hadd tax-xahar, meta fil-knejjes isiru devozzjonijiet bis-Santissimu Sagrament. Minn żmien Duzzina bdew jitwaqqfu fil-parroċċi kollha, u ma nistgħux ma nsemmux is-sehem kbir li għadha twettaq sal-lum il-Fratellanza tas-Sagrament imwaqqfa fil-Parroċċa marbuta mal-Grotta ta' San Pawl fir-Rabat. Għalkemm kienu diġa bdew juffiċċjaw, xi fratellanzi għandhom dokumenti ta' twaqqif li juru data ta' żmien wara. Hawn se nagħti l-aktar sena qadima li ltaqjt magħha:

1669 Hal Balzan, 1690 Ix-Xewkija, 1715 L-Isla, 1734 Hal Luqa, 1735 Il-Mosta, 1756 Il-Qrendi, 1767 Cospicua, 1773 Hal Qormi, 1779 Hal Lija, 1797 Hal Ghaxaq, 1820 Marsaskala, 1844 Il-Mellieħa, 1858 In-Naxxar, 1865 Had-Dingli, 1867 L-Msida, 1875 Hal Safi, 1878 Hal Kirkop, 1880 L-Għarb, 1882 Il-Hamrun, 1895 San Ġiljan, 1898 Il-Kalkara u Marsaxlokk, 1899 L-Imġarr u L-Imsida, 1911/12 Paola, 1913 Birzebbuġa u l-Marsa.

13. Il-fratellanzi tal-Agunija tal-Erwieħ ilhom fostna mis-seklu 16 u 17 u xterdu hafna. Dawn jahsbu

¹⁶ Fsadni, Mikiel O.P., *Id-Dumnikani fir-Rabat u fil-Birgu*, pg 130, u Lib. Pub. Mss 4, pg. 53, u Mss 422.

¹⁷ Vincent Borg, *Marian Devotions in Maltese Islands of St. Paul*, pg 52 u pg 304.

¹⁸ Op cit pg 7

¹² S/Vol I pg 143

¹³ Op cit pg 231

¹⁴ Op cit pg 182

¹⁵ Borg, Vincent, *Melita Sacra I* (Malta 2008), pg. 421

ghal passaggj tajieb lejn letemita'. Allura nistghu nghidu li din il-fratellanza kienet minn ta' quddiem fil-hidma taghha fil-parroċċi. Dari, meta kienet iżżurna xi epidemija, kien ikun bla għadd in-numru tal-imwiet. Il-fratellanzi allura kienu jiehdu hsieb id-dfin u ċ-ċimiterji nfetti. Santu Rokku u San Bastjan kienu l-qaddisin protetturi taghna waqt l-epidemiji. Fil-Birgu, l-qima lejhom gabet fratellanza fl-1598 li kienet taghmel proċessjoni bi statwa. Uhud minn dawn il-fratellanzi kienu jingabru fil-knejjes taghna waqt l-agonija tal-imsejbin b'orazzjoni quddiem Ġesu Sagramentat li kien ikun espost mit-tabernaklu stess. Dari kont tisma' t-tokki tal-qanpiena tal-agonija li tfakkar li xi hadd kien qrib il-mewt. L-ewwel fratellanza tal-Agonija kienet dik ta' Haż-Żebbuġ, imwaqqfa fl-1640. Uhud minn dawn il-fratellanzi kienu maghrufa wkoll bhala ta' l-Erwieħ tal-Purgatorju (Anime Purganti). Hawn insemmu whud minn dawn:

1610 Corpicua, 1653 Hal Qormi, 1658 Il-Mosta u Haż-Żebbuġ, 1669 Hal Gharghur, Il-Gudja, Iż-Żejtun u Haż-Żabbar, 1671 H'Attard, 1673 Senglea, 1674 Hal Tarxien, 1676 Birkirkara, 1687 Iż-Żurrieq, 1691 L-Imqabba u l-Belt, 1718 Ix-Xaghra, 1725 Hal Balzan, 1751 L-Imdina

14. Dawn il-fratellanzi tal-erwieħ kienu wkoll ta' kull sena jaghmlu l-uffiċċjatura tal-Mejtin li kienet issir jew fl-Oratorju taghhom stess jew fil-Parroċċa. Allura kienu jarmaw tubru, b'faldrappa rakkmata bid-deheb fil-ġnub, bankuni bix-xema' u gandlieri tal-hadid miżbugha suwed bit-torċi fuqhom, u maghhom tiddendel l-emblema tal-fratellanza jew xbiha ta' ras ta' mewt. Kienu jissemmew l-imsejbin wiehed wiehed, u kien ikun espost kwadru bl-ismijiet taghhom. Xi fratellanzi kellhom kotba stampati apposta, bit-talb bil-Latin jew bit-Taljan li kien jinghad bhala uffiċċjatura. Nistghu nghidu li dawn inqatghu wara l-Konċilju Vatikan it-Tieni.

IL-FRATELLANZI TAR-RUŻARJU

15. Wara r-rebħa tal-battalja ta' Lepanto fl-1571 li fiha hadu sehem ukoll hafna bahħara Maltin taht il-

bandiera tal-Ordni, xterdet fostna l-Fratellanza tar-Rużarju. Kienu l-Patrijet ta' San Duminku l-promoturi ta' din il-fratellanza li thajjar lill-poplu taghna jitolb permezz tar-Rużarju. F'hafna parroċċi, l-fratellanza ghandha kappelluni mzejna b'artali sbieħ fejn, fix-xahar t'Ottubru, titwettaq il-festa tal-Madonna tar-Rużarju. Fost il-fratellanzi, nsemmi li dik tal-Belt Valletta, li kienet tiehu hsieb l-iġġustizzjati; saħansitra d-dfin taghhom. Din il-fratellanza kienet ukoll maghrufa bhala Tal-Miserikardja, u twaqqfet fl-1573. Tliet snin wara bniet Oratorju. Il-membri taghha dejjem kienu nies distinti, u fi tfuliti kienu johorġu jgħbru qabel issir xi eżekuzzjoni tal-forka, bil-kappell "Trespicos" fuq il-kapott. Se nsemmi xi fratellanzi tar-Rużarju li ltqajt maghhom f'xi dokumenti:

1578 Il-Matrici t'Għawdex, 1588 Il-Gudja, 1594 Il-Mellieħa u n-Naxxar, 1596 Hal Kirkop u l-Imqabba, 1599 Hal Lija, 1601 Hal Qormi, 1612 Il-Mosta, 1624 Cospicua, 1634 Hal Luqa, 1608 Hal Gharghur, 1628 Hal Ghaxaq, 1682 Ix-Xewkija, 1690 Ix-Xaghra, 1705 In-Nadur, 1716 Haż-Żebbuġ, 1721 Ta' Sannat, 1857 Ghajnsielem, 1689 L-Għarb, 1698 Had-Dingli.

16. Kellna wkoll l-fratellanzi tal-Madonna tal-Karita'. Hawn ta' min jghid li f'dawk iż-żminijiet kellna fostna faqar kbir wisq, u allura xi whud li kellhom xi ġid, fosthom xi nobbli Maltin, kienu jinghaqdu fi fratellanzi u b'għidhom jghinu lill-batuti. Dawn il-fratellanzi kienu mhux biss iqassmu l-hobż f'hafna okkażjonijiet ta' festa, imma wkoll b'legati kienu saħansitra jghinu xi xebbiet jizzewġu, u jghinu kull tip ta' familji batuti. Kienu wkoll jghinu fil-fidwa mil-jasar ta' xi Maltin maqbuda rsiera. Din il-fratellanza konna nsibuha fil-Birgu sa mill-1582, imma wara l-Gwerra ma ssemmietx aktar. Kienet taghmel proċessjoni bl'hekk imsejha "baċiri" – li kienu trofej mzejna bil-hbejziet. Kellha ikona antika tal-Madonna Elemosiniera, li wara tteħdet il-Belt u llum tinsab fil-knisja tal-Griegi. Din il-fratellanza tinsab fl-Isla 1615, Hal Ghaxaq 1655, il-Belt Valletta sa mis-sena 1610, fir-Rabat t'Għawdex

1619, f'Haż-Żebbuġ 1693, u fiż-Żejtun 1689.

17. Fis-seklu XVIII (tmintax) kienet inhasset il-htieġa għat-tagħlim tad-duttrina u kienu twaqqfu fratellanzi tal-Madonna tad-Duttrina f'diversi parroċċi. Nistghu nghidu li baqghu attivi sa ma twieldu l-għaqdiet sekulari tat-tagħlim tad-duttrina. Insibu li fl-1724 kellna fratellanza f'Haż-Żebbuġ u fil-Belt; fis-sena 1727 fiż-Żurrieq u f'Hal Safi; fl-1728 f'Haż-Żabbar; fl-1748 fin-Naxxar u f'Hal Tarxien; fis-sena 1751 fir-Rabat, iż-Żebbuġ, l-Għarb, Ta' Sannat, in-Nadur, x-Xewkija, u l-Għasri, kollha f'Għawdex, u fl-1777 fil-Birgu u Hal Lija.

18. Fis-seklu XVII (sbatax) kellna diversi fratellanzi tas-SS Kurċifiss, li whud minnhom kienu daħħlu l-proċessjonijiet tal-Passjoni ta' Ġesu, u xerrdu wkoll id-devozzjoni lejn il-Madonna Addollorata. Xi whud minn dawn il-fratellanzi kienu bdew bhala fratellanzi tal-Agonija. Se nsemmu xi whud minn dawk li kienu marbuta mal-parroċċi taghna: Iż-Żurrieq 1646, Hal Ghaxaq 1647, Hal Qormi 1649, H'Attard 1665, Hal Gharghur 1668, Haż-Żabbar 1669, is-Siġġiewi 1671, Hal Tarxien 1674, Hal Balzan 1676, Il-Gudja u l-Qrendi 1678, Il-Mosta 1686, il-Belt Valletta 1691, Vittoriosa 1712, Senglea 1714, ir-Rabat t'Għawdex 1728, In-Naxxar 1750, Hal Luqa 1755, Hal Lija u Haż-Żebbuġ 1758,

19. Fost is-Solidajiet li kellna, ma setghax jonqos li jkollna wkoll dik tal-qassisin, għax anke l-qassisin riedu jkunu magħqudin biex jghinu lil xulxin. Din is-Sodalita' konnu nsibuha fid-diversi parroċċi taghna. Fil-Belt Senglea twaqqfet fl-1660, fil-Belt Valletta fl-1664, fil-Matrici t'Għawdex, fl-Għarb, iż-Żejtun, Hal Tarxien, Haż-Żabbar, il-Gudja, Hal Ghaxaq, u Hal Luqa fl-1689. Fil-Belt Vittoriosa, ir-Rabat, l-Imqabba, Hal Kirkop, u Hal Safi fl-1752.

20. L-Ordni jiet Reliġjużi wkoll kellhom il-kontribut f'din il-hidma tal-Knisja fost il-lajċi. Il-Ġizwiti kienu minn ta' quddiem li daħħlu fostna l-fratellanza tal-lajċi ddedikata lill-Assunta, u li kellha l-bidu taghha fil-Birgu fl-1604, fejn kellha kappella

ta' Maria Assunta. Dahlet fil-Belt ghaxar snin wara, fi Pknisja tal-i witi, imma bi - mien saret aktar mag rufa bhala "taPOnorati" billi kellhom fl-oratorju taghhom il-Korp Sant ta' qaddisa martri - Santa Onorata. Din il-fratellanza kienet ta' nies distinti, u nistg u nghidu li kienet l-a har wahda li sa hames snin ilu kellha laqqat fil-Mdud kollha tas-sena, bl-uffi jatura u l-quddiesa, u bl-eer izzi bit-Taljan fl-Oratorju l-Belt ¹⁹ Patri Salelles, i wita, Nkien uffi jal tal-Inkwi itur fil-Birgu fis-sena 1620, introdu a wkoll din il-fratellanza fil-Belt Senglea.

21. Il-Fran iskani wkoll kienu promoturi fit-tixrid mhux biss tat-Terz Ordni, imma wkoll g at-twaqqif ta' fratellanzi tal-Immakulata Kun izzjoni. G all-bidu xi fratellanzi kienu maghrufa bhala "tas-Sokkors", imma wara bdew ikunu maghrufa bhala tal-Immakulata Kun izzjoni. Hekk insemmu li kienu jinsabu fCospicua u Senglea fl-1581, il-Belt Valletta fl-1636, Vittoriosa 1646, ir-Rabat G awdex fl-1663, ai Tarxien 1668, ir-Rabat Malta fl-1731, l-Imqabba fl-1772, u a - ebbu fl-1777.

22. L-Agostinjani kienu bdew bi fratellanza fil-Belt sa mis-sena 1612, imma kienet marbuta wkoll ma' dikta'Santa Monika.. Kien il-Papa Alessandru VIII li l Mons. d'Abusson riedu jitlob lill-Agostinjani jxerrdu l-fratellanza. Dawn, wara s-sena 1720 xerrdu l-qima lejn il-Madonna tal-Konsolazzjoni, jew ta - intura, jew tal-Bon Kunsill - kif kienet saret maghrufa. Din il-frateianza illum tinsab fdiversi paro i taghna. Hekk insibuha fi P Beit 1612, 'Attard u Ha - ebbu 1720, iPMosta 1721. ir-Rabat 1722, iPGudja u al Lija 1727, i - ejtun 1734, il-Qrendi 1736, Vittoriosa u Ha - abbar 1737, al G arg ur 1747, al Tarxien u s-Si ewi 1770, u Cospicua 1771.

23. Il-Karmelitani xerrdu Pqima lejn il-LabUi tal-Madonna tal-Kaimnu, imma g amlu dan l-aktar permezz

tat-Terz Ordni tai-Karmelu jew tal-Labtu tal-Madonna tal-Karmnu. Fl-Isla kien hemm fratellanza tal-Madonna tal-Karmnu. PHa - abbar fil-vi ta pastorali tas-sena 1758 (pa na 783) tissemma l-fratellanza tal-Madonna tal-Karmnu, waqt li fi - urrieq twaqqfet ukoll fratellanza fl-1801.

Kellna wkoll fratellanzi b al dawk ta' Sant'Agata fil-Belt u fBormla 1804-1805. al Ghaxaq kien hemm ta' Sant'Anna fl-1669; fil-Birgu fl-1739 kien hemm dikta'San wann P Evan elista, u ohra kienet dik ta' *Bambino Gesu* mwaqqfa fl-1731. u fiPBelt kien hemm dikta' Kristu Rxoxt mwaqqfa fl-1659.

B'dawn ii-fratellanzi wie ed jifhem kemm il-laj i ta'dari kienu wkoll jissiehb u fiPhidma tal-parro i taghna, u dawn l-ghaqdiet juru l-he a ta' missirijietna marbuta dejjem mar-reli jon li allielna s-Sinjurtag na Gesu Kristu.

i - minijiet tbiddlu u xi fratellanzi tant kibru fostna li elebraw diversi festi. Imma billt twieldu g aqdiet ohra profani marbuta maghhom, nibtu xifirdiet. Allura PKnisja wara xi snin kienet ippruvat tirregola b'Konsilju Re jonali fl-1935. I da fis-sena 2007, wara studji bir-reqqa mis-Segretarjat lal-Laj i, il-Knisja stabbiliet uniformita' fit-tmexxija u xandret statut ba iku ghall-fratellanzi li illum jaqghu taht is-Segretarjat tal-Laj i mwaqqaf mil-Kurja tal-Ar idjo esi.

© Lorenzo Zahra